

**VODIČ ZA
ODRŽAVANJE
ROŠ HAŠANE
U
SVOM DOMU**

ŽOZ

UVOD

Židovski su blagdani ili spomen-dani uglavnom ili radosni ili tužni, slave pobjedu ili dobru žetvu ili se oplakuje uništenje Hrama. Ali postoje i blagdani koji nisu puni radosti ni tuge, nego traže ozbiljnost i promišljanje. To su dani kada ne promatramo svijet oko sebe, nego smo radije zagledani u sebe. To je vrijeme kada promišljamo što činiti sa svojim životom.

Najvažnija stvar u vezi s tim blagdanima čak nisu ni sami dani blagdana, nego vrijeme od deset dana između njih, kao i dani pripreme za tih deset dana. Tih deset dana u židovskoj su literaturi poznati kao jamim noraim (dani strahopoštovanja), ali i kao aseret jemei tešuva (deset dana pokajanja). Najveći židovski praznici Roš hašana i Jom kipur („visoki praznici“, kako ih dr. Šalom M. Freiburger skupno naziva u molitveniku) uključeni su u tih deset dana. Iako je to početak židovske godine, to je ujedno njezin vrhunac. Židovski blagdani nisu komemoracije, a ni obilježavanje događaja iz prošlosti, već ponajprije transformacijsko iskustvo, kako za pojedinca, tako i za čitav narod. Bit svakoga židovskog praznika može se iskazati jednom riječju. Glavna tema i Roš hašana i Jom kipura, točnije čitavog razdoblja, jest promjena. Promijeniti se i kao pojedinci i kao zajednica, od onoga što smo sada do onoga što bismo mogli biti, u potrazi za svojim „boljim ja“, ili postati ono što smo uvijek željeli biti, ali se nismo usudili pokušati. U Talmudu (traktat Nedarim 39b), mudraci iznose ideju da je tešuva (pokajanje) stvorena prije stvaranja svijeta. Drugim riječima, da je ideja pokajanja, ideja da možemo promijeniti sebe i svoj put, sastavni dio Božjeg stvaranja svijeta, te svijet ne bi mogao postojati bez nje. Tradicija nas uči da je Roš hašana upravo to vrijeme kad svatko od nas ima priliku vratiti se Bogu i učiniti tešuva. Roš hašana i Jom kipur su nam Božji dar, tijekom kojih nam je dana prilika, svake godine iznova, da ostvarimo odnos s Bogom, da „izbrišemo povijest“ kao da nikada nije postojala i da započnemo ispisivati prazne listove nove knjige. No povijest se ne briše automatizmom.

Proces brisanja i promjene počinje unutar nas samih, s osjećajem duboka žaljenja i kajanja za učinjena (ne)djela i s iskrenom odlučnošću da ih više ne ponovimo. No naša unutarnja želja i odlučnost u židovstvu nije dovoljna ukoliko su (ne)djela bila uperena protiv druge osobe. Tada čovjek mora pristupiti svakoj osobi kojoj je učinio nešto nažao (bilo djelom ili riječima), ispričati se i ispraviti učinjeno. Koncept „grieha“ u judaizmu se razlikuje od koncepta u drugim religijama. Hebrejska riječ koja se upotrebljava da označi grijeh jest „het“, a dolazi iz svijeta streličarstva i znači hitac koji nije dosegnuo metu, jer je pao ispred nje ili je u potpunosti promašio. Hebrejski poznaje i druge izraze za grijeh kao „peša“ (namjerni prekršaj, može biti učinjen i kao pobuna protiv Boga; u modernom hebrejskom zločin), „avera“ (prekršaj općenito) ili „avon“ (prekršaj iz podilaženja svojim strastima, koji može biti učinjen slučajno, ali i namjerno, a cilj mu nije pobuna protiv Boga). „Het“ označava prekršaj učinjen nenamjerno. Utemeljeno na biblijskim stihovima, judaizam poznaje tri razine prekršaja, odnosno tri kategorije ljudi koji su učinili avera (prekršaj). Prva skupina, koju nazivamo „bemezid“, jesu oni koji su svjesno i namjerno počinili prekršaj. To je najozbiljnija grupa. Drugi su oni koji su to uradili nenamjerno, ali su i dalje odgovorni za učinjene prekršaje. Njih zovemo „bešogeg“. Osobe koje pripadaju trećoj skupini nazivamo „tinok šenišba“ (oteto dijete). Tu pripadaju svi oni koji su se potpuno asimilirali i koji su odrastali bez ikakva dodira s judaizmom. Te se osobe sa židovskog stanovišta zbog neznanja ne smatraju odgovornima za svoje postupke. Promašaji za koje se želimo pokajati i popraviti ih zapravo su neuspjeh da živimo prema svojim potencijalima, neuspjeh da ispunimo svoje obveze, kako prema sebi tako i prema drugima. Ključ za tešuva (pokajanje) nije samo spoznati svoje promašaje i kad god je moguće popraviti ih, nego pogođenoj osobi glasno priznati što smo točno učinili i zašto, te je zamoliti za oprost uz čvrsto obećanje da to više nikad nećemo učiniti ni njoj ni ikome drugome. Majmonides kaže da je pravo pokajanje ono kada se osoba ponovo nađe u istoj situaciji, u istom iskušenju, ali ovaj put ne učini isto.

Roš hašana na hebrejskom doslovno znači glava godine ili početak godine, ili kako prevodimo na hrvatski, Nova godina. U rabinskoj literaturi i liturgiji Roš hašana je opisana i kao Jom hadin (Dan suda) ili Jom hazikaron (Dan sjećanja) ili Jom terua (Dan kada čujemo zvuk šofara) ili Jom harat olam (Dan rođenja svijeta). Na taj dan stojimo pred nebeskim sudom, otvaraju se knjige života i smrti i mi iznosimo svoju priču i tražimo da budemo upisani za život i u sljedećoj godini. Ujedno na dan Roš hašana se mijenja godina u židovskom kalendaru. Ovog 01.tišrija je prema židovskoj tradiciji 5781 godina od stvaranja Adama, prvog čovjeka.

DATUM

Roš hašana traje prva dva dana u mjesecu tišriju, sedmom mjesecu židovskog kalendara, čak i u Izraelu, gdje blagdani traju samo jedan dan. U židovskom kalendaru mjesec počinje pojavom mladog mjeseca (molad) na nebu. U doba postojanja Šatora sastanka, a kasnije Hrama u Jeruzalemu, nakon što bi ga svjedoci vidjeli, otrčali bi Sanhedrinu (vrhovnom židovskom vjerskom vijeću) i izvijestili ih što su vidjeli. Nakon njihova svjedočenja Sanhedrin bi proglasio početak mjeseca i objavio kojeg datuma u tom mjesecu pada određeni blagdan. To je početkom svakog mjeseca bio uobičajeni postupak. S obzirom da Tora propisuje da Roš hašana pada 1. tišrija, u času kada bi svjedoci vidjeli mladi mjesec Roš hašana bi već počela, te je zato Sanhedrin propisao da Roš Hašana traje dva dana bez obzira na geografski položaj i zato se to smatra joma arihta (aramejski: jedan dugi dan). Roš Hašana počinje paljenjem svijeća u domovima, nastavlja se službom u sinagogi, te Kidušem (posvećenjem Roš hašane) i blagdanskim jelom.

8 TRADICIJA ZA ROŠ HAŠANU KOJE ĆEMO PROSLAVITI OVE GODINE

Ako bi se čovjek želio bolje pripremiti za vrhunac židovske godine koji je pred nama, morao bi obratiti pozornost na osam tradicija kojima ćemo se zaokupiti za Roš hašana:

Prva je paljenje svijeća. Paljenje svijeća važan je dio Roš hašane i to je također tradicija za Šabat i Tora blagdane. Žene pale svijeće za oba dva dana i govore propisane blagoslove. Kad pale svijeće drugog dana ili nakon dolaska noći prvog dana Roš hašane (ako ne pada na Šabat) moraju upotrijebiti već postojeći plamen. Za tu priliku mogu se upotrebiti i 24-ro satne jorcajt-svijeće.

Druga je tradicija šofar. Šofar je rog ovna, iako se može upotrijebiti i rog gazele ili antilope. Roš hašane se u Tori naziva Jom terua, Dan kada čujemo zvuk šofara, Dan trubljenja. Preporuča se da se u šofar puše tokom jutarnje molitve poslije čitanja Tore.

Treći je tašlih. To je noviji običaj, star samo nekoliko stotina godina. Prvog dana Roš hašane (ako ne pada na Šabat) nakon jutarnje molitve ili još češće popodne odlazi se do vode, gdje se izvodi ceremonija simboličnog bacanja svojih grijeha (prekršaja) u vodu. Dovoljno je baciti mrvice kruha u vodu.

Četvrto su specifični pozdravi za Roš hašanu, koji su posebno su važni za taj blagdan. Prije samog dana Roš hašane možemo zaželjeti jedan drugomu „ketiva ve'hatima tova“, što se može prevesti kao „da čovjek bude zapisan i zapečaćen (u knjigu života) za dobro“.

Na prvu noć Roš hašane postoje dvije vrste pozdrava: „lešana tova tikatev ve'tihatem“ (namijenjen muškarcu) i „lešana tova tikatevi vetihatemi“ (upućen ženi). Već od popodneva prvog dana možemo upotrijebiti pozdrav „g'mar hatima tova“, koji bi se mogao prevesti kao želja za „dobro završno pečaćenje“. Taj pozdrav upotrebljavamo sve do Jom kipura (Dana pomirenja), jer do tog vremena bi naša sudbina u sljedećoj godini trebala biti određena (zapečaćena). Ako se navedeno nekomu čini previše komplicirano, može svima poželjeti samo „šana tova“, dobru godinu, ili „šana tova umetuka“, dobru i slatku godinu.

Peto, probati nešto novo. Običaj je upravo prije blagdana početi nešto novo. Možemo izabrati novi hobi, naučiti novu igru ili posjetiti mjesto u kojem prije nismo bili. Ili možemo kupiti novi komad odjeće i odjenuti ga prvi put na Roš hašanu.

Šesto, čestitke i obiteljske fotografije. Mnoge židovske obitelji slave Roš hašanu šaljući čestitke bližnjima. Obično se djeci prepusti da ih izaberu ili još bolje sama izrade. Običaj je da djeca naprave osobne čestitka i daju ih ostalim članovima obitelji.

Druga raširena tradicija jest da obitelj uoči Roš hašane napravi obiteljsku fotografiju za usporedbu s prethodnim fotografijama da bi se vidjelo koliko smo se promijenili.

Sedma je tradicija tešuva, što znači pokajanje. Običaj je da svi detaljno razmislimo o tome što smo prethodne godine loše učinili drugima, a i sebi, i svima se iskreno ispričamo i to ispravimo.

Osmo je blagdansko jelo. Roš hašana je posebna po tome što za uobičajenu blagdansku večeru jedemo specifična jela, kojima simbolično izražavamo svoje želje za sljedeću godinu. Važno je jesti nešto slatko, kruh i jabuke umočene u med. Postoji i hrana koju ne jedemo. To su u prvom redu orasi i drugi orašasti plodovi, kao i neka slana ili kisela hrana, kako nam nova godina ne bi bila gorka.

ŠTO RADIMO PRIJE ROŠ HAŠANE

Ključna je priprema za Roš hašanu dobro razmisliti o svom odnosu prema drugim ljudima, da li smo im učinili nešto nažao ili koje dobro smo im mogli učiniti, a nismo, i zamoliti za oprostaj sve one koje smo na bilo koji način povrijedili ili oštetili. Isto tako moramo biti spremni i otvoreni oprostiti onima koji su nas povrijedili ili oštetili. Deset dana između Roš hašane i Jom kipura u židovskoj literaturi i tradiciji osim jamim norajim (dani strahopoštovanja) nazivaju se i aserer jemei tešuva (deset dana pokajanja). To je vrijeme kada se sudi čovječanstvu. Dok su apsolutni pravednici (cadikim) odmah zapisani u knjigu života, a potpuni zlikovci (rašaim) u knjigu smrti, dotle će suđenje za sve nas ostale (benoni), koji smo negdje između, trajati sve do Jom kipura.

Čitavu godinu, a posebno u dane prije Roš hašane, kao i dane između Roš hašane i Jom kipura, svi smo ohrabreni da sudjelujemo u djelima milosrđa (cedaka), molitvi (tefila) i pokajanju (tešuva). Tradicionalni Židovi zamolit će članove obitelji, prijatelje, kolege, susjede i znance da im oprostite sve što su im loše uradili u protekloj godini. Judaizam uči da Bog može oprostiti samo one prekršaje koje smo učinili prema Njemu, kao što je izbjegavanje molitve ili nekih drugih religijskih propisa. Ali jedino osoba, koju smo povrijedili ili oštetili, nam to može oprostiti. Bog to ne može, iako bi možda htio, jer povrijedivši i oštetivši druge smo zapravo povrijedili i oštetili osobno Njega, jer su svi ljudi, muškarci i žene, stvoreni na Božju sliku i priliku. Ali to jednostavno nije u Njegovoj moći.

SAMO JUTRO UOČI ROŠ HAŠANE

Neki ljudi imaju običaj rano ujutro otići u mikve (obredno kupalište) da se pročiste od duhovne nečistoće, što može biti važan dio procesa pokajanja. Kao mikve može poslužiti i more, rijeka ili jezero. Tijekom tog razdoblja običaj je također posjetiti grobove bliske rodbine, posebno roditelja. Taj običaj povezan je sa zapovijedi Tore „poštuj oca i majku“. Neki ljudi imaju običaj posjetiti groblje uoči Roš hašane i moliti na grobovima pravednika.

Ujutro uoči Roš hašane provodimo hatarat nedarim (poništenje zavjeta). To radimo stojeći pred trojicom odraslih (starijih od trinaest godina) i molimo ih da nas oslobode zavjeta koje smo dali, a koje nismo ispunili. U židovstvu riječi su važne, sve izrečeno ima težinu. Tekst molitve nalazi se u Mahzoru (molitveniku za Roš hašanu), a osoba molbu može iskazati i svojim riječima.

ŠTO NAM JE SVE POTREBNO ZA ROŠ HAŠANU U NAŠIM DOMOVIMA

U cilju olakšavanja obilježavanja Roš hašane u našim domovima dobro je pripremiti slijedeće stvari: četiri svijeće (za svaki dan po dvije) koje palimo prije oba dana blagdana i jorcajt-svijeća od 24 sata; kipot (jarmulke), po mogućnosti bijele, ili neka druga pokrivala za glavu; kiduš-čša za vino, može i obična staklena vinska čša; košer vino za Kiduš (može i sok od grožđa); posuda za pranje ruku (može i običan bokal za vodu); lavor nad kojim peremo ruke (može i nad umivaonikom); ručnik za brisanje ruku; daska za hale (kruh); dvije okrugle hale za Roš hašanu; prekrivač za hale (može i obična bijela salveta); nož za rezanje kruha (Aškenazi); med; narezane jabuke; nar u zrnu; datule; mrkva; riba; riblja glava; stolnjak, po mogućnosti bijele boje, jer želimo da naše pogreške izbije kao snijeg; nosimo bijelu odjeću; Mahzor (molitvenik za Roš hašanu) ili ovaj vodič; te sama blagdanska večera. Kao glavno jelo za večeru možemo spremati što god želimo, ali običaj naše Općine je jesti ribu (losos) s priložima.

PALJENJE SVIJEĆA ZA ROŠ HAŠANU (HADLAKAT HANEROT)

Za oba dva dana Roš hašane palimo blagdanske svijeće i pritom izgovaramo dva blagoslova, prvi za paljenje svijeća i drugi, „Šehehejanu“, kojim izražavamo radost i zahvalnost Bogu što nas je održao na životu i što smo doživjeli ovaj trenutak. Šehehejanu uvijek govorimo kad nešto radimo prvi put u godini ili za neku dugo očekivan priliku. Mnogi izgovaraju taj blagoslov i prilikom oblačenja nove odjeće ili konzumacije novog jela ili voća. Kad prvi dan Roš hašane padne na Šabat, palimo samo dvije svijeće, koje pokrivaju i Šabat i Roš hašanu, s time da moramo paziti na početak Šabata i svijeće ne smijemo paliti poslije vremena za paljenje šabatnih svijeća.

Svijeće zbog Šabata smijemo upaliti najkasnije 18 minuta prije sumraka ili 48 minuta prije početka Šabata, a svijeće za drugi dan Roš hašane smijemo upaliti tek poslije završetka Šabata.

Ove godine imamo upravo takav slučaj. Erev Roš hašana je u petak, 18. rujna 2020 / 29. elula 5780., prvi dan Roš hašana pada u subotu 19. rujna 2020. / 1. tišrija 5781, a drugi dan u nedjelju 20. rujna 2020. / 2. tišrija 5781.

Jedan od načina na koje judaizam iskazuje čast i poštovanje ženama jest da one pale svijeće za Šabat i blagdane, ali ako muškarac živi sam ili je odvojen od obitelji, tada je njegova obveza upaliti svijeće. Svijeće palimo da bismo posvetili Šabat i blagdane i ujedno uvećali radost druženja i uživanja u jelu. Cilj paljenja svijeća jest da njihov plamen rasvijetli unutrašnjost kuće i na taj način donese šalom bait (kućni mir), a u tome je uloga žene nezamjenjiva. Neke obitelji imaju običaj da svaka žena u obitelji, bez obzira na uzrast, pali svoj par svijeća. Prema nekim komentatorima dvije svijeće za Roš hašanu simboliziraju muškarca i ženu, Adama i Havu (Evu).

Kada Roš hašana koincidira sa Šabatom, tada je procedura paljenja svijeća kao za Šabat: žena prvo upali obadvije svijeće, zatim dlanovima pokrije oči i kaže oba blagoslova, rukama napravi 2 do 3 kruga, te otkrije oči i pogleda u plamen kao da tek tada vidi da su svijeće upaljene. Kada Roš hašana pada na neki drugi dan u tjednu, neki slijede istu proceduru, dok drugi prvo kažu oba blagoslova prije paljenja, pa zatim upale svijeće. Kada Roš hašana pada na Šabat, u tekstu blagoslova govore se i riječi u zagradama, jer se one tiču Šabata. Svijeće se pale i za drugi dan Roš hašana, s time da plamen prenosimo sa već postojećeg.

To može biti ili sa štednjaka ili sa jorcajt-svijeće koja gori više od 24 sata, a koju smo upalili prije početka prvoga dana Roš hašana.

VRIJEME PALJENJA SVIJEĆA ZA 2020.

Petak, 18. rujna 2020. / 29. elula 5780.

Erev Šabat/ Erev Roš hašana:

Paljenje svijeća za Šabat i Roš hašanu: 18.43

Škija (sumrak): 19.01

Cet kohavim (dolazak noći): 19.31

Subota, 19. rujna 2020. / 1. tišrija 5781.

Roš hašana 1. dan / Erev Roš hašana 2. dan:

Paljenje svijeća za 2. dan Roš hašane poslije: 19.43

Nedjelja, 20. rujna 2020. / 2. tišrija 5781.

Roš hašana 2. dan

Završetak Roš hašane / Havdala: 19.41

1. TEKST BLAGOSLOVA ZA PALJENJE SVIJEĆA:

Baruh Ata, Adonai Eloheinu, Meleh Haolam, ašer kidešanu bemicvotav vecivanu lehadlik ner šel (Šabat veše) Jom Tov!

(Prisutni: *Amen!*)

*Blagoslovljen Ti, Gospode Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam paljenje svijeća za (Šabat i za) blagdan! (Prisutni: *Amen!*)*

2. TEKST BLAGOSLOVA ŠEHEHEJANU:

*Baruh Ata, Adonai Eloheinu, Meleh Haolam, shehehejanu, vekijemanu, vehigijanu lazman haze! (Prisutni: *Amen!*)*

*Blagoslovljen Ti, Gospode Bože naš, Kralju svijeta, što si nas poživio, i održao, i koji si nas doveo do ovog trenutka! (Prisutni: *Amen!*)*

MOLITVE ZA ROŠ HAŠANU

Za Roš hašanu postoji poseban molitvenik (Mahzor) za službu u sinagogi. U ovoj knjižici želio bih se fokusirati na neke od njih. Najčešća molitva koju izgovaramo za Roš hašanu i koja nam ukazuje na samu bit visokih blagdana je:

„Sjeti nas se života radi, o Kralju koji voliš (žudiš) život, upiši nas u Knjigu života, Sebe radi, o Bože živi.“

„I u Knjizi života, blagoslova i mira, dobrih prihoda, neka bi bili spomenuti i upisani pred Tobom, mi i sav narod Tvoj, Izrael, za dobar život i mir.“

Riječ život najčešća je riječ koja se upotrebljava za Roš hašanu, tako je i u ovoj kratkoj molitvi upotrijebljena četiri puta. Roš hašana usredotočena je na život, jer Židovi vjeruju u Boga kao Boga života i obnove života.

Najnadahnutiji i najuzbudljiviji trenutak tijekom liturgije oba dana Roš hašane i na Jom kipur, koji izaziva vrhunac strahopoštovanja, bez ikakve je dvojbe molitva Un'tane Tokef, koju molimo kao uvod u Kedušu (himna svetosti Božjoj) u Musafu i koja počinje ovako:

„Proglasimo sada snagu svetosti dana, jer on je strašan i užasan. I u njemu će kraljevstvo Tvoje uzveličano biti i milošću će prijestolje Tvoje utvrđeno biti i Ti ćeš na njemu sjediti u istini. Istina je da si Ti Sudac, i Onaj koji dokazuje, i Onaj koji sva djela ljudska poznaje...“

Molitva kaže da ćemo svi proći pred očima Boga i na nebeskom sudu će biti određena sudbina svakog od nas.

„Na Roš hašanu bit će upisano, a na dan posta Jom kipur bit će zapečaćeno, koliko će ih otići s ovog svijeta, koliko će biti stvorenih; tko će živjeti, a tko umrijeti; tko će umrijeti u određeni čas, a tko prije određenog vremena...“

I kao opomenu svima nama molitva dalje nabraja sve moguće načine na koje ljudi mogu otići s ovog svijeta.

Ali na kraju nas autor molitve podsjeća da

„pokajanje, molitva i milosrdna djela poništavaju oštricu presude“:

Židovska nas tradicija uči da postoje tri alata kojima možemo učiniti našu molbu Bogu za Roš hašanu uspješnom i da možemo preokrenuti ili čak izbrisati lošu presudu, a to su:

1. Tešuva – za stvari koje možemo promijeniti postoji pokajanje
 2. Tefila – za stvari koje ne možemo promijeniti postoji molitva
 3. Cedaka – za stvari koje možemo dati drugima postoji pravednost
- Ta je molitva zahvaljujući pjesmi Leonarda Cohena „Who by fire“ postala poznata širom svijeta. U svojoj verziji ove molitve Cohen na kraju postavlja pitanje i tko je onaj koji odlučuje o našoj sudbini. Najlakše bi bilo kazati da je to Bog, ali razum mi govori da zapravo mi sami odlučujemo o tome, da je sve što nam se događa u životu posljedica naših odluka. Judaizam zagovara slobodu izbora svakog pojedinca, ali i prihvaćanje odgovornosti za svoje odluke, a Roš hašana je u biti dan suda našim odlukama.

„Avinu Malkenu“ (Oče naš, Kralju naš) možda je najpoznatija molitva koju govorimo na službi za oba dva dana Roš hašane, na službi za Jom kipur, kao i tijekom deset dana pokajanja.

To je očajnička molitva za milost, blagoslov i oprostaj. Iako postoje brojne verzije ona i dalje ostaje jedna (uz Kol Nidre) od najemotivnijih molitvi u cjelokupnoj židovskoj liturgiji. Aškenazi je ne govore na Šabat, dok je Sefardi govore. Izraz Avinu Malkenu naša tradicija pripisuje rabinu Akivi u 2. st. n. e.

Naša tradicija poznaje i priznaje razne melodije, posebno za ovaj završni stih:

„Avinu Malkenu, Hanenu Vaanenu, Ki Ejn Banu Maasim, Asei Imanu Cedaka Vahesed Vehošijenu!“

„Oče naš, Kralju naš, smiluj nam se i usliši nas, pa i ako nemamo dobrih djela, budi nam blag i milostiv, i spasi nas!“

Molitva je poznata i u popularnoj kulturi te su je brojni pjevači uvrstili u svoj repertoar. Najpoznatija je izvedba Barbre Streisand.

Ovdje bih želio skrenuti pozornost na dvije rock obrade, 10-minutnu instrumentalnu obradu škotske grupe Mogwai te američke Phish. S obzirom da Židovi tu molitvu govore u ozbiljnim i tragičnim vremenima, aškenaski glavni rabin Izraela David Lau i ugledni rabin Chaim Kanievsky prepoznali su širenje koronavirusa u Izraelu kao takvu tragediju koja zahtijeva govorenje „Avinu Malkenu“ svaki dan u jutarnjoj i popodnevnoj molitvi.

POZDRAVI ZA ROŠ HAŠANU

Nakon završetka molitve u sinagogi, kao i prilikom dolaska kući, jedni druge pozdravljamo tradicionalnim pozdravima za Roš hašanu. Obično pozdravljamo sa „Šana tova“ (dobru godinu) ili „Lešana tova“, što bismo mogli prevesti „za dobru godinu“, odnosno to je skraćena verzija pozdrava „Lešana tova tikatev vetehatem!“ (Da budeš upisan i zapečaćen za dobru godinu). To je u muškom rodu. U ženskom je „Lešana tova tikatvi vetehatmi!“, a u množini „Lešana tova tikatevu vetehatemu!“ S obzirom da jedni drugima prije svega želimo „dobru i slatku godinu“ jako često samo kažemo „Šana tova umetuka!“

RODITELJSKI BLAGOSLOV

Šabatom i blagdanima nakon dolaska iz sinagoge običaj je da roditelji blagosiljaju svoju djecu.

Sinove blagosiljaju: „***Dao Bog da postaneš poput Efraima i Menašea!***“

Kćeri blagosiljaju: „***Dao Bog da postaneš poput Sare, Rivke, Rahele i Lee!***“

I nastavljaју: „***Blagoslovio te Vječni i čuvao te!
Obasjao te Vječni licem svojim i bio ti milostiv!
Obratio ti Vječni lice Svoje i dao ti mir!***“

ŠALOM ALEHEM

Na Šabat došavši kući iz sinagoge ukućani sjedaju oko blagdanskog stola i domaćin započinje pjevati tradicionalnu pjesmu

„Šalom alehem“ (Mir s vama),

kao zahvalu domaćici na lijepom i bogatom šabatnom stolu.

Pjesma govori o dva anđelima, dobrom i lošem, i ovisno o tome kako smo svečano uredili šabatni stol, odlučujemo koji će anđeo vladati sljedeći tjedan. Dok svi prisutni pjevaju, domaćin ulijeva vino prvo sebi u kiduš-čašu, a zatim i svim prisutnima u njihove čaše.

Pjeva se stojeći:

***Šalom Alejhem, Malahej Hašaret, Malahej El'jon,
Mimeleh Malahej Hamelahim, Hakadoš Baruh Hu! (3 puta)
Boahem Lešalom, Malahej Hašalom, Malahej El'jon,
Mimeleh Malahej Hamelahim, Hakadoš Baruh Hu! (3 puta)
Barhuni Lešalom, Malahej Hašalom, Malahej El'jon,
Mimeleh Malahej Hamelahim, Hakadoš Baruh Hu! (3 puta)
Cethem Lešalom, Malahej Hašalom, Malahej El'jon,
Mimeleh Malahej Hamelahim, Hakadoš Baruh Hu! (3 puta)***

***Dobro mi došli, anđeli službe, sluge Svevišnjega,
Kralja svih kraljeva, Svetoga, da je blagoslovljen! (3 puta)
Da je vaš dolazak za mir, anđeli službe, sluge Svevišnjega,
Kralja svih kraljeva, Svetoga, da je blagoslovljen! (3 puta)
Blagoslovite me mirom, anđeli službe, sluge Svevišnjega,
Kralja svih kraljeva, Svetoga, da je blagoslovljen! (3 puta)
Da je vaš odlazak u miru, anđeli službe, sluge Svevišnjega,
Kralja svih kraljeva, Svetoga, da je blagoslovljen! (3 puta)***

KIDUŠ (POSVEĆIVANJE ŠABATA I BLAGDANA)

Posvećivanje svakog Šabata i blagdana radimo govoreći specijalni molitvu nad vinom (ili sokom od grožđa). Tu molitvu nazivamo Kiduš. Doslovno je značenje riječi „kiduš“ je „svet“. Tora nam upućuje dva zahtjeva za Šabat, da ga „držimo“ i da ga se „sjetimo“ (šamor i zahor). Šabat držimo tako da ne činimo 39 skupina zabranjenih radnji, a sjećamo ga se posvećivanjem kiduš-obredom. Posvećujući Šabat i blagdane mi ujedno te dane izdvajamo od običnog tjedna i dajemo im dodatnu duhovnu dimenziju. Kiduš se govori prije šabatne ili blagdanske večere, a tradicionalno ga izgovara domaćin ili neki uvaženi gost. Govori se na mjestu gdje ćemo imati jelo ili odakle vidimo mjesto gdje ćemo jesti. Ispred domaćina na stolu stoji kiduš-čaša i dvije hale (kruh) na dasci, koje su prekrivene prekrivačem ili salvetom. Mnoge obitelji imaju posebnu srebrnu kiduš-čašu, ali ako je nemamo, bilo koja staklena čaša za vino (najmanje od decilitra) može poslužiti svrsi. Domaćin, kao i svi prisutni (ukućani i gosti), stoje oko stola držeći napunjene čaše s vinom. Poželjno je da u Kidušu sudjeluju i djeca sa čašom soka. Domaćin mora imati napunjenu čašu do vrha, dok ostali ne moraju. Domaćin govori blagoslove za Kiduš i svi prisutni sudjeluju odgovarajući sa Amen. Ako nemamo vina ili soka od grožđa, Kiduš se može kazati i nad kruhom (halama), samo što tada umjesto blagoslova za vino (hagafen) kažemo blagoslov za kruh (hamoci). Kiduš za Šabat se govori stojeći. Dok domaćin izgovara blagoslove, svi prisutni također stoje držeći čašu s vinom (sokom) u ruci, i nakon što domaćin završi sa zadnjim blagoslovom, svi sjedaju i ispijaju vino. Treba popiti onoliko vina koliko stane u obraz. Ako blagdan ne padne na Šabat, tada se Kiduš govori sjedeći, dok svi prisutni drže čašu s vinom u ruci. Tekst Kiduša za svaki blagdan, kao i za Šabat, se razlikuju, jer u njemu želimo naglasiti bit blagdana i proglasiti svetost tog dana. Ako neki blagdan pada na Šabat, tada se tekst Kiduša referira na oboje. Nakon izgovaranja teksta Kiduša, a prije ispijanja vina, za svaki blagdan, koji se slavi jednom godišnje, se govori i blagoslov Šehehejanu.

Ove godine prvi dan Roš hašane pada na Šabat i zato Kидуš počinje kao za Šabat. Ujedno čitamo i riječi u zagradama, jer se tiču Šabata. Kидуš se može izgovoriti i na hrvatskom, iako se preferira na hebrejskom.

Ako prvi dan Roš hašane pada na Šabat, Kидуš počinjemo odavde:

(Tiho: *Vajehi Erev, Vajehi Boker.*) Jom hašiši. Vajehulu hašamajim vehaarec vehol cevaam. Vajehal Elohim bajom hašvii melahto ašer asa. Vajišbot bajom hašvii mikol melahto ašer asa. Vajvareh Elohim et jom hašvii, vajekadeš oto, ki vo šavat mikol melahto, ašer bara Elohim laasot!

(Tiho: *I bi večer. I bi jutro.*) Dan šesti. Upotpuniše se nebesa i zemlja i sva vojska njihova. I dovrši Bog, u sedmi dan, sva djela svoja, koja učini. I obustavi Bog, u dan sedmi, sav svoj rad, što ga je radio. I blagoslovi Bog dan sedmi, i posveti ga, jer je u taj dan obustavio sav svoj rad, od svih djela svojih, koja stvori čineći!

Ako Roš hašana padne na bilo koji dan tjedna (osim Šabata), kao što ove godine drugi dan pada u nedjelju, Kидуš počinje odavde. Na Šabat nastavljamo:

Glasno: ***Savri Maranan, verabonan, verabotai!***

(svi glasno: ***Lehajim!***)

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, borei peri hagafen!

(svi odgovaraju: ***Amen!***)

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, ašer bahar banu mikol am, veromemanu mikol lašon, vekidešanu bemicvotav.

Vatiten lanu, Adonai Eloheinu, beahava et Jom

(na Šabat ubacujemo: ***Hašabat haze ve et Jom***) ***Hazikaron haze,***

Jom (na Šabat: ***zihron***) ***Terua,*** (na Šabat: ***baahava***) ***Mikra Kodeš,***

zeher Licijat Micrajim. Ki vanu vaharta veotanu kidašta mikol

haamim, udvarha emet vekajam laad! Baruh Ata Adonai, Meleh

al kol haarec, mekadeš (na Šabat: ***Hašabat ve***) ***Israel Vejom***

Hazikaron! (svi: ***Amen!***)

Glasno: ***Neka mi prisutna gospoda, rabini i učitelji dozvole!
(Živjeli!)***
***Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji tvoriš
plod vinove loze! (svi: Amen!)***
***Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas
izabrao između svih naroda i uzvisio između svih jezika i
posvetio nas svojim zapovijedima. I dao si nam, Gospode Bože
naš, u ljubavi Svojoj ovaj (na Šabat dodajemo: dan šabatni i ovaj)
Dan sjećanja, Dan puhanja u šofar
(na Šabat: Dan sjećanja na zvuk roga), (na Šabat: u ljubavi)
ovaj blagdan Svetog saziva, Dan sjećanja Izlaska iz Egipta.
Jer si nas izabrao između svih naroda i posvetio nas, i Tvoja riječ
je istinita i vječna. Blagoslovljen Ti Gospode, Kralju nad svom
zemljom, Koji posvećuješ (na Šabat: Šabat i) narod Izraela i Dan
sjećanja! (svi: Amen!)***

Sada domaćin govori blagoslov „Šehehejanu“ te svi sjedaju i ispijaju vino. Neki imaju običaj da prije ispijanja vina domaćin malo vina iz svoje čaše prelije u drugu čašu iz koje će vino onda biti podijeljeno svima. Kiduš na drugi dan Roš hašane jednak je kao i na prvi dan. S obzirom da i drugi dan također govorimo blagoslov „Šehehejanu“, mnogi na stol stavljaju neko novo voće, po mogućnosti egzotično, koje nas posebno veseli. S obzirom da ove godine prvi dan Roš hašane pada na Šabat, Kiduš za drugi dan provodi se nakon izlaska Šabata (Mocei Šabat) te mu se dodaje Havdala. Havdala (odvajanje) jest ceremonija koja označava kraj Šabata ili blagdana, odvajanje svetog dana od manje svetog ili od običnog dana u tjednu. Radi se nad havdala-svijećom (višestruka svijeća), mirisima i vinom. Havdala koju radimo između Šabata i blagdana je odvajanje svetog od manje svetog te onda ne upotrebljavamo miris (besamim), nego samo svijeću i vino, dok za Havdala na kraju bilo kojeg blagdana ne upotrebljavamo ni mirise, ali ni havdala-svijeću, jer židovski vjerski propisi za blagdane, pa i za Roš hašana dozvoljavaju upotrebu vatre, pa je dozvoljeno kuhanje, čak i pušenje.

Za Šabat i Jom kipur upotreba vatre nije dopuštena, pa ni kuhanje ni pušenje.

Nakon što je domaćin izgovorio Kiduš za Roš hašanu, netko od mlađih oko stola, najčešće djevojka, uzima havdala-sviječicu i pali je sa već postojećeg plamena.

Nad upaljenom havdala-svijećom (mogu i dvije obične svijeće koje spojimo pri vrhu) domaćin govori blagoslov za upotrebu vatre:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, borei meorei haeš! (svi: ***Amen!***)

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji tvoriš svijetlo vatre. (svi: ***Amen!***)

Plamenu svijeće prinesemo ruku i pogledamo u nokte. Zatim domaćin govori blagoslov nad čašom vina:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, hamavdil ben kodeš lehol, uven or lehošeh, uven Israel laamim, ben jom hašvii lešešet jemei hamaase. Ben kedušat Šabat lekedušat Jom Tov hivdalta, veet jom hašvii mišešet jemei hamaase kidašta, hivdalta. Vekidašta et ameha Israel bikdušateha. Baruh Ata Adonai, hamavdil ben kodeš lekodeš! (svi: ***Amen!***)

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji si učinio da se razlikuje sveto od nesvetog, svjetlost od mraka, Izrael od naroda i dan sedmi od šest radnih dana. Učinio si razliku između svetosti Šabata i svetosti blagdana. Dan sedmi si posvetio i učinio različitim od šest radnih dana. Posvetio si svetošću Svojom narod Izraela. Blagoslovljen Ti Gospode, koji dijeliš sveto od svetog! (svi: ***Amen!***)

Obje večeri prije ispijanja vina govorimo blagoslov Šehehejanu:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, shehehejanu, vekijemanu, vehigijanu lazman haze! (svi: ***Amen!***)

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, što si nas poživio, i održao, i koji si nas doveo do ovog trenutka!
(svi: ***Amen!***)

Prvo domaćin pa zatim svi ostali ispijaju vino.

OBREDNO PRANJE RUKU (NETILAT JADAJIM)

Prije konzumacije kruha židovski vjerski propisi propisuju obredno pranje ruku.

To su nekad radili Kohanim (svećenici) u Hramu, a nakon njegova rušenja naš stol ga simbolično zamjenjuje. Ako nemamo posebnu posudu s dvjema ručkama koja se upotrebljava za obredno pranje ruku, možemo uzeti običnu čašu ili manji bokal za vodu. Natočimo posudu vodom te tri puta prvo polijevamo prste desne ruke, pa lijeve. Zatim podižemo mokre ruke u zrak i govorimo blagoslov:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, ašer kidešanu bemicvotav vecivanu al netilat jadajim! (Amen!)

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovjedima i zapovjedio nam pranje ruku!
Zatim puštamo ruke i brišemo ih ručnikom.

SVEČANA VEČERA ZA ROŠ HAŠANA

Za razliku od Pesaha gdje je fokus svih događanja Seder večera koja se odvija u kućama (kod nas u Općini), glavni dio obilježavanja Roš hašane je u sinagogi putem molitvi, koje su tog dana ispunjene slavom Boga i molitvama za sretnu godinu koja je pred nama. Središnji dio obilježavanja Roš hašane u našim kućama je blagdanska večera uz dodatak simboličnih jela (simanim), koje jedemo posebno za ovu priliku. Stoljećima se širom židovskog svijeta razvijao običaj jedenja slatke hrane za Roš hašanu, kako bi izkazali nadu u dolazak slatke i dobre godine. Običaj se zasniva na talmudskom učenju. Također težimo konzumirati hranu koja ima simboličko značenje obilja ili uništenja. Tu simboličnu hranu nazivamo na hebrejskom „simanim“ i uz nju govorimo kratku molitvu (Jehi Racon) s određenom željom. Što se tiče redoslijeda Aškenazi i Sefardi imaju različite običaje. Aškenazi najčešće jedu simanim nakon blagoslova nad kruhom hamoci, a prije same večere,

dok ih Sefardi jedu odmah nakon govorenja Kiduša i ispijanja vina. Svako jelo Židovi formiraju oko kruha i zato prije uživanja u njemu govore blagoslov nad kruhom (hamoci), koji pokriva čitavo jelo i oslobađa nas govorenja posebnog blagoslova za svaku namirnicu. Na Šabat i blagdane blagoslov nad kruhom govorimo nad dvjema halama (barhes) najčešće u obliku pletenice. Nakon govorenja blagoslova odrežemo ili otkinemo komad kruha, umočimo ga u sol i pojedemo. Zatim podijelimo kruh u komadiće, posolimo ga i razdijelimo prisutnima. Ali u doba visokih blagdana, za obje večere na Roš hašanu, kao i na Šabat (Šabat šuva) između Roš hašane i Jom kipura, upotrebljavamo okrugle hale kao simbol životnog kruga, početka i završetka i kao simbol naše želje za dobro zaokruženom godinom. Hala se radi slatka, a može sadržavati i groždice. Sve zbog želje za dobrom i slatkom godinom. Univerzalni je običaj da se na obje večeri Roš hašane, kao i na Šabat šuva, nakon što domaćin izgovori blagoslov za kruh, hale usitne (Aškenazi nožem, a Sefardi rukom), razdijele svim prisutnima, koji ih prije konzumiranja umeću u med. Blagdanski je stol tako postavljen da su pred domaćinom na pladnju servirane na dasci dvije okrugle hale kruha, prekrivene salvetom ili prekrivačem. Nakon ispijanja vina i obrednog pranja ruku svi prisutni sjedaju oko stola. Domaćin otkriva hale, stavlja jednu na drugu, uzima ih u ruke i malo odiže od stola te govori blagoslov za kruh:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, hamoci lehem min haarec! (svi: ***Amen!***)

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji daješ kruh iz zemlje. (svi: ***Amen!***)

Domaćin reže hale, dijeli ih prisutnima, koji svoj komadić kruha umaću u med i jedu ga.

SIMBOLIČNA HRANA (SIMANIM ILI SIMANA MILTA)

JABUKE (TAPUHIM):

Nakon što su pojeli svoj komadić hale (kruha) umočen u med, svi prisutni dobiju komad jabuke, koja se također prije konzumacije umače u med. Držeći komad jabuke u ruci govorimo želju, koju jabuka simbolizira. Zatim govorima blagoslov za jedenje jabuke i svega ostalog što ćemo večeras konzumirati, a raste na stablu i što ne pokriva blagoslov za kruh. Nakon što smo izgovorili želju za godinu pred nama i blagoslov, komad jabuke umačemo u med i jedemo:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, šeetehadeš alenu Šana Tova Umetuka!*** (svi: ***Amen!***)

Neka prema Tvojoj volji, Bože naš i Bože otaca naših, bude Nova godina dobra i slatka! (svi: ***Amen!***)

Blagoslov za sve što raste na stablu:

Baruh Ata Adonai, Eloheinu, Meleh Haolam, borei peri haec!

(svi: ***Amen!***)

Blagoslovljen Ti, Bože naš, Kralju svijeta, Koji stvaraš plodove drveća! (svi: ***Amen!***)

NAR (RIMON):

Uzimamo nekoliko zrna nara u ruku, govorimo želju te ih jedemo:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, šenirba zhujot kerimon!*** (svi: ***Amen!***)

Neka se prema Tvojoj volji, Bože naš i Bože naših praotaca, naše zasluge umnože kao zrna nara! (svi: ***Amen!***)

DATULA (TAMAR):

Uzimamo datulu u ruku, govorimo želju, te ju jedemo:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, šejitamu sonenu!*** (svi: ***Amen!***)

Neka prema Tvojoj volji, Bože naš i Bože naših praotaca, oni koji nas mrže budu uništeni (konzumirani)! (svi: ***Amen!***)

MRKVA (GEZER):

Uzimamo komad mrkve u ruku, govorimo želju, te ga jedemo:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, šejikora gezar denainu, vejikaru lefaneha zehujotenu!***

(svi: ***Amen!***)

Neka prema tvojoj volji, Bože naš i Bože naših praotaca, naše presude budu iskidane i pred Tobom budu objavljene naše zasluge! (svi: ***Amen!***)

RIBA (DAG):

Uzmemo komadić ribe, govorimo blagoslov, te ga jedemo:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, šenifre venirbe ke'dagim!*** (svi: ***Amen!***)

Neka prema Tvojoj volji, Bože naš i Bože naših praotaca, budemo plodni i brojni kao ribe! (svi: ***Amen!***)

GLAVA RIBE ILI OVCE (ROŠ):

Uzmemo komadić glave ribe ili ovce, govorimo želju te jedemo taj komadić:

Želja: ***Jehi racon milefaneha, Adonai Eloheinu, Velohei avoteinu, še'nihije leroš ve'lo le'znav!*** (svi: ***Amen!***)

Neka prema Tvojoj volji, Bože naš i Bože naših praotaca, budemo glava, a ne rep! (svi: ***Amen!***)

Poruka Roš hašane je da je bolje biti glava muhe, nego rep lava, jer glava odlučuje, a rep je samo slijedi. Sada možemo početi uživati u našoj večeri za Roš hašanu. Po završetku večere govorimo posebni blagoslov zahvale Bogu na hrani (Birkat hamazon).

Cijeli blagoslov imamo u molitveniku dr. Šaloma M. Freibergera na str. 350.

Ovdje donosim samo prvi paragraf:

Blagoslovljen Ti Gospode, Bože naš, Kralju svijeta, koji prehranjuješ sav svijet dobrotom Svojom, milošću, ljubavlju i milosrđem, koji daješ kruh svemu što živi, jer navijek traje milost Tvoja! Po Tvojim neizmjerljivoj dobroti nikad nam nije ponestalo i neće nam ponestati hrane do vijeka, zbog velikog Imena Tvoga, jer si Ti Bog, koji prehranjuješ i uzdržavaš sve, svakome činiš dobro i spremaš hranu svim bićima koja si stvorio. Blagoslovljen Ti Gospode, koji prehranjuješ sve! (Amen!)

Umakanjem kruha i jabuke u med izražavamo želju i molbu za dobrom i slatkim godinom. Ali zašto molimo za dobru i slatku godinu? Zar riječ dobra automatski ne uključuje i slatku? Judaizam nas uči da se sve događa za dobro i da je sve Božja volja, čak i stvari koje se u našim očima trenutno čine lošima, zapravo su za neko dobro. Zato kad molimo Boga da nam godina bude ne samo dobra nego i slatka, to je zato jer već znamo da će sve biti za dobro. I samo dodatno tražimo da nam to dobro ima sladak ukus. Tora često naziva Izrael zemljom meda i mlijeka, jer med je u biblijsko vrijeme značio dobar život i blagostanje. U židovskoj literaturi ima mnogo izvora koji aludiraju da bismo za Roš hašanu trebali jesti slatku hranu. Često kada čovjek pravi retrospektivu svog života u prethodnoj godini može pasti u tugu ili depresiju, jer nije živio prema svojim potencijalima, a na Roš hašanu trebali bismo biti radosni zbog nove prilike koju nam Bog daje i zato jedući slatku hranu želimo si usaditi nadu da će ove godine biti drukčije, jer ćemo uspjeti izvući svu slatkoću koja se krije u nama i bit ćemo istinski radosni na dan kada Bog bude sudio svijetu. Kao što smo vidjeli, za Roš hašanu prije same blagdanske večere jedemo niz jela koja simboliziraju stvari za koje se nadamo da će nam se ostvariti u godini koja je pred nama. Tu želju izražavamo posebnom molitvom „Jehi Racon“ (Neka bude volja Tvoja), koja se govori prije konzumiranja pojedine hrane. Izvor za taj običaj možemo naći u talmudskoj diskusiji o znacima i znamenjima (Harajot 12a; Keritot 6a).

Abaje kaže da bi svaka osoba na Roš hašanu morala vidjeti (neki kažu pojesti) pet simboličkih jela, a to su tikva (aramejski: kara), vrsta grahorica (rubija), poriluk (kartai), repa (silka) i datulje (tamari).

Zašto baš tih pet? Jer se tu radi o igri riječi po sličnosti, te jedući njih mi simbolično izražavamo što želimo da nam se dogodi u narednoj godini, da se naše zasluge i dobra djela uvećaju, a naši neprijatelji i mrzitelji unište. S vremenom dodavana je druga simbolična hrana, a najpoznatiji je nar, koji zbog velikog broja zrna (ali ne 613) simbolizira mnogo dobrih djela koje bismo htjeli učiniti u novoj godini. Najraniji pisani izvor za upotrebu nara kao simbolične hrane za Roš hašanu nađen je u rabinskoj literaturi u 10.st. u Babilonu. Brojni rabinski autoriteti, uglavnom sefardski, su propisali konzumiranje simboličnih jela po određenom redu, pa su uzoru na pashalni Seder ovo nazvali Sederom za Roš hašanu. S vremenom je i svaka zajednica razvila svoje običaje uzimanja simbolične hrane (hebrejski: simanim, znaci; aramejski: simane milta, riječi koje asociraju), te kojim redosljedom.

Mnoge namirnice, primjerice jabuke, med, datule, nar ili riba, zajedničke su većini zajednica. Iako na prvi pogled taj običaj izgleda kao ustupak praznovjerju, što je židovstvu ne samo strano nego i strogo zabranjeno, zapravo tomu nije tako. Cilj konzumiranja te hrane je da nam ta hrana budu podsjetnik. Uzimajući simbolična jela, koja za nas imaju pozitivno značenje, shvatit ćemo da je pravo vrijeme da molimo Boga za dobre stvari i zaštitu od loših. No isto tako dobro znamo da to nije dovoljno, već da moramo proći čitav proces tešuva, od pokajanja pa do ispravljanja učinjenog. Običaj je naše Općine da za večeru na Roš hašanu kao simbolična jela jedemo okruglu halu i jabuke umočene u med, datulje, šipak, mrkvu i ribu.

ŠOFAR (ROG OVNA)

Glavna Tora micva za Roš hašanu jest čuti zvuk šofara, koji trima različitim zvukovima simbolizira tri glavne teme dana:

1. Tekia – dugim zvukom (jedan dugi) prihvaćamo Boga za kralja svijeta.
2. Ševarim – zvukom srednje duljine (tri srednja) simboliziramo jecaj i plač židovskog srca.
3. Terua – kratki zvukovi (devet kratkih) zovu nas da se probudimo iz spiritualnog sna.

Vrhunac Roš hašane jest puhanje u šofar nakon čitanje Tore u sinagogi. Zapravo to je najstariji način obilježavanja Roš hašane, jer Tora (IV 29:1) naziva taj dan Jom terua, Dan kada čujemo zvuk šofara. Tora također kaže da je to dan kada ne smijemo raditi nikakve svakodnevne radnje. Riječ šofar obično se prevodi kao rog ovna, ali može biti od bilo koje košer životinje, jarca, antilope ili gazele.

Prema tradiciji šofar se pravi od roga ovna iz priče o žrtvovanju Izaka. Zvuk šofara povezan je s trima glavnim konceptima Roš hašane:

1. Božjom suverenosti (malhujot)
2. Božjim milosrdnom sjećanjem (zihronot)
3. nadom u mesijansko spasenje Izraela i svijeta (šofarot)

Tijekom jutarnje molitve u šofar se puše sto puta, ali bismo ga morali čuti prema nekim autoritetima najmanje trideset puta, dok prema drugima samo devet. Za one koji ne mogu prisustvovati službi u sinagogi, šofar se može puhati i u kući.

S obzirom da na Šabat židovski vjerski propisi zabranjuju puhanje u šofar, ove godine se u šofar smije puhati samo u nedjelju ujutro, drugoga dana Roš hašane.

Danas šofar ima i nereligijsku muzičku ulogu.

TAŠLIH (ODBACIVANJE PROMAŠAJA)

Tašlih je relativno novi običaj za Roš Hašana, star oko 600 godina. Popodne prvoga dana Roš hašane ili čak nakon jutarnje molitve mnogi tradicionalni Židovi odlaze do obližnje vode (more, rijeka, jezero) i prazne džepove, simbolično se oslobađajući promašaja (grijeha). Običaj je da se uzmu mrvice kruha i stave u džepove. Zatim se džepovi isprazne i izvrnu prema van i mrvice bace u vodu. Mrvice kruha simboliziraju naše pogreške i promašaje iz prethodne godine. Ako prvi dan Roš hašane pada na Šabat, onda se tašlih provodi drugi dan popodne. U Mahzoru za Roš hašanu postoji molitva koja se pritom izgovara, ali svatko to može učiniti i bez propisane molitve i želju za odbacivanjem pogrešaka i prekršaja, te povratak na pravi put, iskazati i svojim riječima.

ZAKLJUČAK

Roš hašana je prvi od deset dana strahopoštovanja (jamim noraim), koji završavaju Jom kipurom. Nakon što smo donijeli odluku što želimo od svog života, počinjemo je provoditi. No prije toga moramo se osloboditi „stare krame“ koja nas sprečava u našem naumu da napravimo tešuvu i otpočnemo novi život. I to radimo do Jom kipura, koji je kulminacija rada na nama samima.

Svi poznajemo Jom kipur kao dan posta i većina Židova bez obzira na stupanj religioznosti na taj dan posti. Što bih također nazvao jednom vrsti zablude, koja se najbolje ogleda u riječima jednog starog rabina: „Ja uopće ne postim na Jom kipur, ja samo nemam vremena jesti, jer radim na samome sebi.“ Jom kipur u sebi sadrži potencijal da se promijenimo i počnemo iz početka. Nismo osuđeni da vječno slijedimo određeni put. Bog nam je dao sposobnost i mogućnost, ako to sami izaberemo, da se promijenimo. Često tom procesu prilazimo površno ili samo forme radi.

Naša tradicija naglašava da je prilika dana samo onima koji misle ozbiljno i sve čine čista srca, a blagdan Sukota, kao prvi blagdan odmah poslije Jom kipura i gradnja suke (sjenice) te blagovanje u njoj, prvi je korak natom putu i znak da mislimo ozbiljno. Za kraj jedan anegdota: *čitavog života Šlomo se svaki dan molio Bogu da dobije na lutriji. Godinama se molio, ali bez uspjeha. Konačno jednog dana usred molitve čuo se glas s neba: „Šlomo, daj, molim te, kupi već jednom srećku!“*

U židovstvu poznajemo tri pojma: emuna, bitahon i hištlut. Emuna (vjera) kaže da postoji Bog koji je stvorio svijet i dalje ga stvara i održava. Bitahon (sigurnost) govori da smo sigurni da će nam Bog dati sve ono što trebamo. Svi znamo priču o čaši do pola punoj vode, koja je za neke polupuna, a za druge poluprazna i ovisno o tome kako je ljudi vide, klasificiramo ih ili kao optimiste ili kao pesimiste. Židovski je pristup sasvim drugačiji. Židovi kažu da u čaši ima upravo toliko vode koliko nam treba, a Bog nam je dao veliku čašu da je ne prolijemo. Hištlut nam pak kaže: da bi nam Bog odgovorio, mi moramo uložiti napor, biti poduzetni i učiniti prvi korak prema Bogu, da pokažemo i Njemu, ali prvenstveno sebi da nam je stalo. Zato u anegdoti Bog poručuje Šlomu da prvo mora uložiti napor (hištlut) i kupiti srećku da bi mu On mogao omogućiti dobitak. Roš hašana je najbolje vrijeme za sve nas da kupimo srećku, vrijeme je da uložimo sve što imamo, jer nas sve čeka glavni dobitak, a to je povratak samom sebi. Ako smo propustili to razdoblje i nismo učinili ništa od navedenog, nemojmo očajavati! Svaki je dan pravo vrijeme da se isprave učinjeni propusti, posebno prema bližnjima. Svaki dan ima potencijal Roš hašane i Jom kipura, a na nama je da ga iskoristimo i učinimo veliki preokret u našim životima, jer kako je netko rekao:

„Jedini istinski pakao je kada na svom zadnjem danu na zemlji, osoba, koja sam postao, sretne osobu, koja sam mogao postati da sam iskoristio sve svoje potencijale i shvatim što sam si zapravo učinio, a nemam više vremena za popravak.“

**ŽELIM NAM SVIMA SRETNU I SLATKU
NOVU GODINU I DA SVI
BUDEMO ZAPISANI ZA DOBRO!**

**ŠANA TOVA UMETUKA. LEŠANA TOVA TIKATEVU
VETEHATEMU!**

Luciano Moše Prelević
Glavni rabin u Republici Hrvatskoj

ŽIDOVSKA OPĆINA ZAGREB
הקהילה היהודית של זגרב

Impressum
Nakladnik: ŽOZ
Za nakladnika:
Ognjen Kraus
Autor: Luciano Prelević
Lektura za hrvatski jezik:
Aleksandra Vagner
Priprema: Dan Ujević
Naslovnica: Dan Ujević
Tisak: Offset NP GTO